

Professoriliiton suositus hyvästä tavasta tekijänoikeuksista sovittaessa

Tekijänoikeus kuuluu tekijälle eli sille, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Suomessa tekijänoikeudesta ja suojan laajuudesta on säädetty tekijänoikeuslaissa.

Tekijänoikeuksilla turvataan se, että perusoikeudet toteutuvat myös yliopistosektorilla:

- Jokaisella on oikeus niiden henkisten ja aineellisten etujen suojaamiseen, jotka johtuvat hänen luomastaan tieteellisestä, kirjallisesta tai taiteellisesta tuotannosta.
- Tekijän oikeus määrätä teoksensa kaupallisesta tai muusta taloudellisesti merkityksellisestä käytöstä nauttii perustuslain mukaista omaisuuden suojaa.
- Tekijänoikeuksilla turvataan tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapautta.
- Tekijänoikeuksilla turvataan sananvapautta.
- Tekijänoikeuksilla turvataan jokaisen oikeutta hankkia toimeentulo valitsemallaan työllä tai ammatilla.

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus ei toteudu ilman tekijänoikeuksia. Tieteen vapautteen kuuluu tieteenharjoittajan oikeus valita tutkimusaiheensa, tutkimusmenetelmänsä ja julkaisukanavansa. Myös taiteessa vallitsee ilmaisun ja menetelmien vapaus. Opetuksen vapaus sisältää muun muassa opettajan oikeuden opettaa haluamallaan tavalla niin sisällöllisesti kuin menetelmällisesti.

Yliopistosektorin erityispiirteistä johtuu, että tekijänoikeuksilla on läheinen yhteys yliopisto-opettajien ja -tutkijoiden oikeuteen hankkia toimeentulo. Yliopisto-opettajat ja tutkijat sekä luovat teoksia että toimivat niiden käyttäjinä. Opettaja tarvitsee oikeuden opetusmateriaaleihinsa. Yliopistotutkija tarvitsee oikeuden teoksiinsa, julkaisemattomiin käsikirjoituksiinsa ja keräämäänsä dataan. Koska yliopistosektorin työsuhteet ovat hyvin suurelta osin määräaikaisia ja lyhyitä, yliopistotutkijoiden ja -opettajien mahdollisuus hankkia toimeentulo ja edetä työurallaan vaarantuu, ellei heillä ole pysyviä oikeuksia oman tieteellisen ja taiteellisen työnsä tuloksiin. Yliopistolla on lakiin perustuva velvollisuus pyrkiä edistämään työntekijän kehittymistä työurallaan.

Tekijänoikeus kuuluu tekijälle. Työntekijä luo työssään jatkuvasti aineistoja, jotka ovat tai sisältävät tekijänoikeudellisesti suojattuja teoksia. Teoksilla tarkoitetaan myös lähioikeussuojan kohteita, kuten valokuvia, esityksiä, luetteloita tai tietokantoja.

On hyvän tavan vastaista ja kohtuutonta vaatia työntekijää luovuttamaan omaisuuttaan yliopistotyönantajalle työhönoton yhteydessä. Työhönoton yhteydessä tehtävät vastikkeettomat ja yleisluontoiset sopimuslausekkeet työntekijälle kuuluvien tekijänoikeuksien luovuttamisesta yliopistotyönantajalle ovat lähtökohtaisesti hyvän tavan vastaisia ja kohtuuttomia tai mitättömiä.

Tekijänoikeudellinen suoja ei estä muitakin käyttämästä teosta opetuksessa ja tutkimuksessa, kunhan laissa määritellyt edellytykset täyttyvät.

Joissain tilanteissa on erityinen syy ja kummankin osapuolen etujen mukaista sopia työntekijän tekijänoikeuksien luovutuksesta. Tällöin osapuolten on otettava huomioon se, että tekijänoikeuksien luovutus vastaa myös työntekijän etuja ja että tekijänoikeuden luovutuksesta maksetaan korvaus.

.....

Professoriliitto suosittelee seuraavaa ehtoa tekijänoikeuksista sovittaessa.

Malli tekijänoikeuksia koskevaksi sopimusehdoksi

”Tekijänoikeudet ja oikeudet aineistoihin

Yliopisto ja työntekijä sopivat tekijänoikeuksista seuraavalla tavalla.

Tekijänoikeus kuuluu sille, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen. Työntekijän tekijänoikeudet eivät siirry yliopistolle työsopimusta tehtäessä eivätkä myöskään työsuhteen aikana muuten kuin tämän sopimusehdon mukaisesti.

Työntekijä luovuttaa tekijänoikeuden yliopistolle siltä osin kuin:

- teos on yliopiston nimenomainen tilaustyö ja tilaustyöhön rajoitetun tekijänoikeuden luovuttamisesta on nimenomaisesti sovittu tilaustyön yhteydessä;
- työntekijä palkataan nimenomaisesti täyttämään yliopiston velvollisuuksia kolmanteen nähden, yliopisto on sitoutunut luovuttamaan hankkeeseen liittyvät tekijänoikeudet tälle kolmannelle,

työntekijälle on työsopimusta tehtäessä annettu kolmannen kanssa tehdyn sopimuksen tekijänoikeuksia koskevat ehdot, tekijänoikeuden luovuttaminen on välttämätöntä yliopiston velvollisuuksien täyttämiseksi kolmanteen nähden ja tekijänoikeuksien luovuttamisesta maksetaan nimenomainen kohtuullinen korvaus (liite);

- teos on yliopistoyhteisön yhteisen toiminnan kulloinkin tila eli seurausta sellaisesta yliopiston rahoituksella ja muilla resursseilla tapahtuvasta pitkäaikaisesta toiminnasta, jossa osallistujien joukko muuttuu jatkuvasti ja teos muuttuu jatkuvasti (esimerkiksi yliopistojen hallinnossa tavanmukaisesti käytetyt ohjelmistot ja ohjeet);
- tekijänoikeus luovutetaan työsuhteen aikana nimenomaisen kustannussopimuksen yhteydessä; tai
- tekijänoikeuden luovutuksesta ja sen ehdoista sovitaan työsuhteen aikana nimenomaisesti teoslajeittain, teoskohtaisesti tai aineistokohtaisesti kohtuullista korvausta vastaan.

Jollei nimenomaisesti ole sovittu toisin, työntekijä luovuttaa teokseen tai aineistoon ainoastaan rinnakkaisen käyttöoikeuden. Käyttöoikeus on voimassa vain Suomessa, ellei nimenomaisesti ole sovittu toisin (liite).

Rinnakkainen käyttöoikeus lakkaa, kun työntekijän työsuhde päättyy. Jos työntekijä on tallentanut väitöskirjan tai muun teoksen työnantajan avoimen tieteen rekisteriin, rinnakkainen käyttöoikeus kuitenkin jatkuu, ellei työntekijä vaadi teoksen poistamista rekisteristä.

Työntekijä ei luovuta tekijänoikeutta omiin opetusmateriaaleihinsa. Osapuolet voivat erikseen sopia rinnakkaisen käyttöoikeuden luovuttamisesta nimenomaisten opetusmateriaalien osalta kohtuullista korvausta vastaan (liite).

Yliopistolla ei ole oikeutta luovuttaa saamiaan oikeuksia kolmannelle.

Työntekijällä ei ole velvollisuutta suostua tekijänoikeuden luovutukseen. Tämä sopimusehto ei koske muita teollisoikeuksia eikä myöskään oikeutta henkilötietoihin.

Tätä ehtoa täydentää liite, joka on sopimuksen olennainen osa.”

”Liite

Erytisehdot, kun työntekijä palkataan nimenomaisesti täyttämään yliopiston velvollisuuksia kolmanteen nähden kohtuullista korvausta vastaan:

- Kolmannen kanssa tehty sopimus:
- Tapa, jolla kolmannen kanssa tehdyn sopimuksen tekijänoikeuksia koskevat ehdot on annettu työntekijälle:
- Se, miltä osin tekijänoikeuden luovuttaminen on välttämätöntä yliopiston velvollisuuksien täyttämiseksi kolmanteen nähden:
- Syy siihen, että tekijänoikeuden luovuttaminen on välttämätöntä yliopiston velvollisuuksien täyttämiseksi kolmanteen nähden:
- Tekijänoikeuksien luovuttamisesta maksettu tai maksettava korvaus:

Erytisehdot, kun osapuolet sopivat rinnakkaista käyttöoikeutta laajemmasta oikeudesta kohtuullista korvausta vastaan:

- Teokset, joita sopimus koskee:
- Luovutettava oikeus:
- Luovutettavan oikeuden rajoitettu voimassaoloaika:
- Oikeuden luovuttamisesta maksettu tai maksettava korvaus:

Erytisehdot, kun osapuolet sopivat erikseen siitä, mitä maita rinnakkaisen käyttöoikeuden (tai muiden rajoitettujen oikeuksien) luovutus koskee. Osapuolet valitsevat yhden tai useamman seuraavista vaihtoehtoista:

- Luovutus koskee erikseen lueteltuja maita. Luettelo maista, joita luovutus koskee:
- Luovutus koskee Euroopan talousaluetta: Kyllä/Ei
- Luovutus on voimassa maailmanlaajuisesti: Kyllä/Ei
- Luovutus ei koske erikseen lueteltuja maita. Luettelo maista, joita luovutus ei koske:

Erytisehdot, kun osapuolet sopivat rinnakkaisen käyttöoikeuden luovuttamisesta nimenomaisten opetusmateriaalien osalta kohtuullista korvausta vastaan:

- Opetusmateriaalit, joita rinnakkaisen käyttöoikeuden luovuttaminen koskee:
- Oikeuden luovuttamisesta maksettu tai maksettava korvaus: ”